İŞYERLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÖRGÜTLENMESİ

Hazırlayan : SERHAT ERTOK

İzmir 2018

İÇİNDEKİLER

A. GİRİŞ 2

I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI 3

a. Genel Olarak 3

b. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamındaki Yükümlülükleri ……... 4

II. İŞYERİ SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ.. 5

a. Genel Olarak 5

b. Kuruluş Koşulları ve Görevleri…..……..…….7

ba. İşçi Sayısının Belirlenmesi……..7

bb. İşyeri Sağlık ve Güvenlik Biriminin Çalışma Usul ve Esasları……..8

bc. Birimin Fiziki Koşulları……...……9

c. 6331 sayılı Yasadaki Düzenleme ……..…..10

III. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULU…….…..11

a. Genel Olarak……..11

b. Kurulun Oluşumu……..12

c. Görev ve Yetkileri……12

ca. ***Çalışma Usulleri***…….….13

IV. DEĞERLENDİRME……..15

KAYNAKÇA……..…...17

A. GİRİŞ

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği örgütlenmesi bakımından bir işyerinde işin yürütülmesi esnasında, çeşitli sebeplerden ortaya çıkan ve çalışanın sağlığına zarar verebilecek etmenlerden korunmak amacıyla ve gerekli önlemleri almaya yönelik organize bir şekilde yapılan bilimsel veya teknik çalışmaların ilgili mevzuatlarda yapılan düzenlemeler bağlamında; hangi işyerlerinde ve hangi tip iş sağlığı ve güvenliği örgütlenmesi yoluna gidilmesi gerektiği konusunda bilinç yaratacaktır.

Bu çalışmamızda işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği örgütlenmesinin ilgili kanunlar ve mevzuat çerçevesinde kuruluş, usul ve esasları açıklanarak, işyerlerinin ilgili mevzuatın öngördüğü şartları taşıması halinde, o işyerinde hangi tip iş sağlığı ve güvenliği örgütlenmesi yoluna gidilmesi gerektiği ve bu örgütlenmelerin görev ve yetkileri açıklanacaktır.

I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI

a. Genel Olarak

Bir işyerinde işin yürütülmesi esnasında iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çeşitli sebeplerden ortaya çıkan ve çalışanın sağlığına zarar verebilecek etmenlerden korunmak amacıyla ve gerekli önlemleri almaya yönelik yapılan bilimsel çalışmaların tümüdür.

İş sağlığı ve güvenliği; iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek üzere, işyerinde alınması gerekli tedbirlerin bütünü ile gözetim ve denetim görevlerini yapmaktır[1]. İş sağlığı ve güvenliği işçilerin beden ve ruh sağlığının korunmasını da içine alan geniş bir kavramdır. Aynı zamanda işçilerin Anayasa'dan doğan en temel haklarından birisi de; güvenli, sağlıklı ve risksiz bir ortamda çalışma haklarıdır.

İş sağlığı, işyerindeki ortamda bulunan veya bulunma olasılığı olan sağlığı olumsuz yönde etkileyen risk faktörlerine karşı işçinin sağlığının korunmasıdır.

İş güvenliği, işin mahiyetinden kaynaklı teknik özellik taşıyan risk faktörlerine karşı işçinin sağlığının korunmasıdır.

[1] Tahtakıran, "İşverenin işyeri sağlık birimi kurma ve işyeri hekimi bulundurma yükümlülüğü", Doktora Tezi, İstanbul Üni, S. 3.

b. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamındaki Yükümlülükleri

İş akdinden doğan gözetme borcu işverenleri, işyerinde işçinin yaşam, sağlık ve beden bütünlüğünün korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlü kılar[2]. Şöyle ki; Mevzuatımızdaki genel hükümlere bakıldığında 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun işçi ile işveren arasındaki hizmet sözleşmesine dayalı olarak, işverenin işçisine karşı olan yükümlülüklerini düzenlemektedir. Buna göre;

6098 Sayılı TBK.m.417/2 uyarınca "*İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür*." Demek suretiyle işverenin, işçinin vücut bütünlüğünü ve kişisel haklarının korumasını emretmektedir.

Anayasa.m.50 – "*Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların hakkıdır*." Hükmüne göre de işçinin yaşına, cinsiyetine ve fiziki gücüne uygun olan işlerde çalıştırılması gerekmektedir. İşverenin işçiyi gözetme borcu aynı zamanda 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesindeki dürüstlük kuralına göre de belirlenmektedir. İşçinin kişiliği, maddi-manevi değerleri ve sağlığı; başta Anayasal düzenlemeler olmak üzere, gerekli hukuki düzenlemeler, tedbirler ve yaptırımlarla korunmalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği alanına ilişkin ulusal mevzuatımızın özel kanunu olan 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. Maddesinde, işverenin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilim ve tekniğin gerektirdiği her türlü önlemi almasını emretmekte ve gözetmektedir.

İşverenin çalışanlarla ilgili sağlık ve güvenliği sağlama yükümünün genel çerçevesi, 6331 Sayılı Kanunun 4. Maddesinde çizilmiştir. Bu çerçevede işverenin, yapacağı ve uymakla yükümlü bulunacağı birtakım esaslara yer verilmiştir. Dolayısıyla, işverenin başta Anayasa'dan ve ilgili özel düzenlemelerden (iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin her türlü uluslararası sözleşmeler de dahil) kaynaklanan, işyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olarak çalıştırılan işçilere karşı bir takım yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının olduğu görülecektir.

[2] Süzek, s. 906.

6331 Sayılı Kanunu.m.5'e göre;"*(1) İşverenin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur:*

a) Risklerden kaçınmak.

b) Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek.

c) Risklerle kaynağında mücadele etmek.

ç) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek.

d) Teknik gelişmelere uyum sağlamak.

e) Tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek.

f) Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek.

g) Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek.

ğ) Çalışanlara uygun talimatlar vermek."

Söz konusu madde hükmünde de görüleceği üzere, işverenin risklerden korunma sırasında uyacağı ilkeler belirlenmiştir.

İşverenin işçiyi denetleme, işçiye eğitim verme, her türlü önlemi alma, çalışanları bilgilendirme, risk değerlendirmesi yapma, sağlık gözetimini yerine getirme, iş kazasının meydana gelmesi halinde bildirim ve kayıtları tutma yükümlülükleri bulunmaktadır.

II. İŞYERİ SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ

a. Genel Olarak

27320 sayılı İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik.m.4 "Tanımlar" kısmında; İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birim olarak tanımlanmıştır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 37. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 81. Maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gerekli düzenlemeler 2730 sayılı Yönetmelik ile 6331 sayılı Kanun kapsamı bünyesinde yapılmıştır.

2732 sayılı yönetmeliğin 3. maddesine bakıldığında; "*yönetmeliğin, 4857 sayılı İş Kanununun 81.maddesine dayanılarak çıkarıldığı, 2.maddesinde ise kanun metninde de belirtildiği üzere, yönetmelik hükümlerinin 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında yer alan ve devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran işyerlerinde uygulanacağı ifade edilmektedir*[3]." Dolayısıyla 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi çalışan ve bu kapsamda olan işçilerden devamlı olarak en az 50 işçinin çalıştığı işyerlerinde ilgili yönetmelik hükümleri uygulanacak ve işverenin bu konudaki yükümlülüklerinin sınırları çizilecektir.

2732 sayılı yönetmeliğin 5. maddesinde işverenin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre; İşverenler işyerindeki iş sağlığı ve güvenliğine yönelik kanunun ve ilgili düzenlemelerin emrettiği her türlü önlem ve tedbiri almakla yükümlüdür. (m.5/f.2) ise; "*İşverenler, devamlı olarak en az 50 işçi çalıştırdıkları işyerlerinde bu hizmeti vermek için, işyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla ve bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer personeli ve sanayiden sayılan işlerde bir veya birden fazla iş güvenliği uzmanını görevlendirmekle yükümlüdürler.*

İşverenler, bu yükümlülüklerini, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin tamamını veya bir kısmını işyeri dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden alarak da yerine getirebilirler." Demek suretiyle, devamlı olarak en az 50 işçinin çalıştığı işyerlerinde işverenlerin işyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla zorunlu ve yükümlü kılındığından bahsedilmektedir.

İlgili yönetmeliğin "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi" başlığı altında düzenlenen 8. maddesinde de; "*Devamlı olarak en az 50 işçi çalıştırılan işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yerine getirmek üzere işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurulur. İşyeri sağlık ve güvenlik birimi; en az bir işyeri hekimi ile sanayiden sayılan işlerin yapıldığı işyerlerinde en az bir iş güvenliği uzmanından ve yapılacak çalışmalara yardımcı olmak için gerektiğinde diğer personelden oluşur. Bu yükümlülük, Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmetin tamamı veya bir kısmı alınarak da yerine getirilebilir.*" Buna göre;

İşverenler, devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve

[3] Demir ve Odaman, "İşverenin İşyeri Sağlık Birimi Kurma Yükümlülüğü Üzerine Düşünceler", s.320

meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla;[4]"

a) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla,

b) Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle,

c) Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle, yükümlüdürler.

b. Kuruluş Koşulları ve Görevleri

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, 2732 sayılı Yönetmeliğin 8. maddesinde açıklanmıştır. Buna göre; "*(1) Devamlı olarak en az 50 işçi çalıştırılan işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yerine getirmek üzere işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurulur. İşyeri sağlık ve güvenlik birimi; en az bir işyeri hekimi ile sanayiden sayılan işlerin yapıldığı işyerlerinde en az bir iş güvenliği uzmanından ve yapılacak çalışmalara yardımcı olmak için gerektiğinde diğer personelden oluşur. Bu yükümlülük, Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilmiş ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmetin tamamı veya bir kısmı alınarak da yerine getirilebilir.*"

"*(2) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi; önleyici ve koruyucu hizmetleri, işyerinin yer aldığı tehlike sınıfına ve işçi sayısına göre, 31 ve 36 ncı maddelerde belirtilen sürelerden az olmamak kaydı ile yürütür.*" Görüleceği üzere, burada da devamlı olarak en az 50 işçinin çalıştığı işyerlerinde işyeri sağlık ve güvenlik biriminin kurulmasının zorunlu olduğundan bahsedilmektedir. Bu işyeri sağlık ve güvenlik birimi; en az bir işyeri hekiminden oluşması gerekmektedir. Ancak, sanayiden sayılan işlerin yapıldığı işyerlerinde ise ayrıca en az bir iş güvenliği uzmanının da bulunması gerektiğinden bahsedilmektedir.

ba. İşçi Sayısının Belirlenmesi

İlgili yönetmeliğin 8. Maddesinde; Bir işyerinde devamlı olarak en az 50 işçinin çalışması gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu işyerlerinde işçi sayısı belirlenirken, işçi niteliğine sahip kişilerin bulunması gerekmekte ve işçilerin işverenle yapmış olduğu iş sözleşmelerinin türünün de bir önemi bulunmamaktadır. Yani, tam – kısmi süreli veya belirli – belirsiz süreli iş sözleşmesiyle çalışan işçiler bir ayrıma tabi tutulmadan bu hesaba katılmalıdır.

[4] Akduman, "İş Sağlığı ve Güvenliği", özet ders notları, s.31

Bir işverene bağlı birden fazla işyerinin bulunması durumunda da, her bir işyerinin devamlı istihdam ettiği işçi sayısına bakılarak bu sayı belirlenmelidir.

bb. İşyeri Sağlık ve Güvenlik Biriminin Çalışma Usul ve Esasları

İlgili yönetmeliğin 18. maddesinde söz konusu birimin çalışma usul ve esasları açıklanmıştır. Buna göre; "*(1) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak üzere işin normal akışını aksatmamak şartıyla ve verimli bir çalışma ortamının sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla;*

a) İşçilerin sağlık gözetimi, (m.19)

b) Çalışma ortamının gözetimi, (m.20)

c) Eğitim, danışmanlık ve bilgilendirme, (m.21)

ç) İlkyardım ve acil müdahale, (m.22)

d) Kayıt ve istatistik, (m.23)

görevleri ile benzeri diğer görevleri yerine getirmekle yükümlüdür."

Sağlık birimi, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak üzere işyerlerinde fiziksel, kimyasal ve biyolojik risklerin belirlenmesi, ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri almakla ve bu amaçla ölçüm, analiz ve kontrollerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür[5]. Bunlarla birlikte, işyeri sağlık biriminin, işverene, çalışanlara veya çalışan temsilcilerine, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna iş sağlığı ile ilgili konularda eğitim, danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti vermek gibi bir görevi de vardır.

1. İşçilerin Sağlık Gözetimi (m.19)

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, yönetmeliğin 19. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen görevlerini yürütürken; Yönetmeliğin 32. maddesinde sayılan işyeri hekiminin görevlerini yerine getirmelidir.

[5] Demir ve Odaman, "İşverenin İşyeri Sağlık Birimi Kurma Yükümlülüğü Üzerine Düşünceler", s.323.

2. Çalışma Ortamının Gözetimi (m.20)

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, yönetmeliğin 20. maddesinin birinci fıkra kapsamındaki görevlerini yürütürken, 37. maddede sayılan iş güvenliği uzmanının görevlerini yerine getirmelidir.

3. Eğitim, Danışmanlık ve Bilgilendirme (m.21)

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, yönetmeliğin 21. maddesinin kapsamındaki görevlerini yürütürken, işçileri iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilinçlendirip, eğitilmesini sağlarken; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü konuda da danışmanlık yapar.

4. Eğitim, Danışmanlık ve Bilgilendirme (m.22)

İşyerlerinde meydana gelebilecek doğal afetler konusundaki acil müdahale gerektiren durumları belirleyip, bunların acil durum planlamasını yapar ve organize eder. İlkyardım ve acil müdahale bakımından yapılması gerekenleri ve uygulamaları organize eder. İlgili kurum ve kuruluşlar ile gerekli işbirliğini yapar.

İşyerinde, ilkyardımcı olarak görevlendirilecek kişilerin gerekli eğitimleri almasını sağlayacak organizasyonu yapar. Gerekli ve yeterli sayıda personel bulundurup, acil durumlar için gerekli müdahaleye tam zamanlı olarak hazır olan ekip ve ekipman ile görevli kişileri organize eder ve eğitir.

5. Kayıt ve İstatistik (m.23)

İşçilerin sağlık ve çalışma ortamı ile ilgili gözlem, tespit ve faaliyetlere ilişkin bütün bilgiler, birim tarafından kayıt altına alınır ve bu kayıtlar 10 yıl süre ile saklanır.

bc. Birimin Fiziki Koşulları

2732 sayılı Yönetmeliğin 11. Maddesinde birimin fiziki kurulma koşulları düzenlenmiştir. Buna göre;

"*(1) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülebilmesine ve çalışacak personel sayısına yetecek büyüklükte, kolay ulaşılabilir, tercihen tek katlı bir binada veya kurulacağı binanın giriş katında olmalıdır. İşyeri sağlık ve güvenlik birimleri, muayene, ilkyardım ve acil müdahalenin yapılabileceği en az bir oda, bir iş güvenliği uzmanı odası ile bekleme yeri, ortak sağlık ve*

*güvenlik birimleri ise, en az bir muayene odası, bir ilkyardım ve acil müdahale odası, bir iş güvenliği uzmanı odası ile bekleme yerinden oluşur.***”**

“*(2) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, 10/2/2004 tarihli ve 25369 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelikte belirtilen nitelikte olmalıdır. İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, Ek-1'de belirtilen araç ve gereçler ile donatılır.***”**

“ *(3) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi kurulması zorunlu olan işyerlerinden;*

a) Az tehlikeli sınıfta yer alan ve 1000' e kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde, tehlikeli sınıfta yer alan ve 750' ye kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve 500' e kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde, işverenlerin, sağlık ve güvenlik hizmeti verme yükümlülüklerinin tamamını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet almak suretiyle yerine getirmeleri durumunda, işyerlerinde bir ilkyardım ve acil müdahale odası ve İlkyardım Yönetmeliğinde belirtilen sayıda ilkyardımcı olması kaydıyla bina ve donanım şartı aranmaz.

*b) Az tehlikeli sınıfta yer alan ve 1000' in üzerinde (1000 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde, tehlikeli sınıfta yer alan ve 750' nin üzerinde (750 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve 500' ün üzerinde (500 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde işyeri sağlık ve güvenlik biriminin bina ve donanımı kurulması ve tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan işyeri hekimi istihdamı ile sanayiden sayılan işlerde tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan iş güvenliği uzmanı istihdamı zorunludur.***”**

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülebilmesine ve çalışacak personel sayısına yetecek büyüklükte, kolay ulaşılabilir, mümkünse tek katlı bir binada veya kurulacağı binanın giriş katında bulunacak olan işyeri sağlık birimi, muayene, ilkyardım ve acil müdahalenin yapılabileceği en az bir oda, bir tane iş güvenliği uzmanı odası ile bekleme yerinden oluşmaktadır. Sağlık biriminde yeterli aydınlatma, havalandırma, ısıtma, soğuk ve sıcak su tesisatı bulunacak, tabanı kolay temizlenebilen ve yıkanabilen nitelikte olacak ve tüm bu gereklilikler işveren tarafından titizlikle yerine getirilmelidir.

c. 6331 sayılı Yasadaki Düzenleme

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Tanımlar başlığında yer alan 3. maddesinin (i) bendinde*; "İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi, ifade eder.*" Şeklinde, İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi'nin tanımı yapılmıştır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 8. Maddesinin 6. Fırkasında*;* "*Belirlenen çalışma süresi nedeniyle işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam süreli görevlendirilmesi gereken durumlarda; işveren, işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurar.*" Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanın tam görevlendirilmesi gerektiği durumlarda; işverenin, işyeri sağlık ve güvenlik birimini kurması gerektiğinden bahsedilmektedir.

6331 sayılı kanunun iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yönetmeliklerin başlığı altında düzenlenen 30. maddesinde; Çalışan sayısı ve tehlike sınıfı göz önünde bulundurularak hangi işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği biriminin kurulacağı ve bu birimlerin fiziki şartları ile bulunduracakları donanımdan bahsedilmektedir. Söz konusu kriterlerin Bakanlıkça çıkartılacak yönetmelikte belirleneceği ve düzenleneceği ifade edilmektedir.

III. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULU

a. Genel Olarak

6331 sayılı Kanun'un 22. maddesinde; "*(1) Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere kurul oluşturur. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun kurul kararlarını uygular*." Şeklinde ifade edilmiştir. Bir işyerinde kurulacak iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturma şartlarına bakıldığında; O işyerinde, en az 50 çalışanın bulunması ve 6 aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı bir işyeri olması gerekmektedir. Artık, sanayi işi yapan işverenlerin dışında ticaret veya tarım işlerinden sayılan işleri yapan işverenler ya da kamu kesimi işverenleri; yani, elli ve daha fazla çalışanı bulunan tüm işyerleri bu kurulları oluşturmak zorundadır[6].

" *28532 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 5/1 maddesi uyarınca işverene bağlı, fabrika, müessese, işletme veya işletmeler grubu gibi birden çok işyeri bulunduğu hallerde iş sağlığı ve güvenliği kurulları her bir işyerinde ayrı ayrı kurulur*[7]."

[6] Süzek, s. 919.
[7] Süzek, s. 920.

b. Kurulun Oluşumu

İlgili yönetmeliğin 6. Maddesinde kurulun işveren veya işveren vekili, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, insan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi, bulunması halinde sivil savunma uzmanı, bulunması halinde formen, usta başı veya usta, çalışan temsilcisi, birden çok çalışan temsilcisi olması halinde baş temsilciden oluşacağından bahsedilmektedir.

Kurulun başkanı işveren veya işveren vekili, kurulun sekreteri iş güvenliği uzmanıdır. İş güvenliği uzmanının tam zamanlı çalışma zorunluluğu olmayan işyerlerinde ise kurul sekretaryası; insan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi tarafından yürütülür. Üyeler işveren veya işveren vekili tarafından atanırlar.

Birden fazla iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin bulunduğu işyerlerinde işveren tarafından görevlendirme yapılır. İş güvenliği uzmanının görevlendirilmesinde o işyerinin tehlike sınıfına uygun uzmanlar arasından birisi görevlendirilir.

Üye o işyerindeki formen, ustabaşı veya ustaların yarıdan fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilir. Seçimle belirlenememesi halinde işveren tarafından atanır. Sözü geçen kurul üyelerinin aynı usulle yedekleri seçilir. Üyeler ve kurul sekreteri asıl işveren ve alt işveren tarafından ortak kararla atanır.

c. Görev ve Yetkileri

İlgili yönetmeliğin 8. Maddesinde kurulun görev ve yetkileri sayılmıştır. Buna göre; "*(1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır;*

a) İşyerinin niteliğine uygun bir iş sağlığı ve güvenliği iç yönerge taslağı hazırlamak, işverenin veya işveren vekilinin onayına sunmak ve yönergenin uygulanmasını izlemek, izleme sonuçlarını rapor haline getirip alınması gereken tedbirleri belirlemek ve kurul gündemine almak,

b) İş sağlığı ve güvenliği konularında o işyerinde çalışanlara yol göstermek,

c) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlikeleri ve önlemleri değerlendirmek, tedbirleri belirlemek, işveren veya işveren vekiline bildirimde bulunmak,

ç) İşyerinde meydana gelen her iş kazası ve işyerinde meydana gelen ancak iş kazası olarak değerlendirilmeyen işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğratma potansiyeli

olan olayları veya meslek hastalığında yahut iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir tehlike halinde gerekli araştırma ve incelemeyi yapmak, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline vermek,

d) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim ve öğretimini planlamak, bu konu ve kurallarla ilgili programları hazırlamak, işveren veya işveren vekilinin onayına sunmak ve bu programların uygulanmasını izlemek ve eksiklik görülmesi halinde geri bildirimde bulunmak,

e) İşyerinde yapılacak bakım ve onarım çalışmalarında gerekli güvenlik tedbirlerini planlamak ve bu tedbirlerin uygulamalarını kontrol etmek,

f) İşyerinde yangın, doğal afet, sabotaj ve benzeri tehlikeler için alınan tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izlemek,

g) İşyerinin iş sağlığı ve güvenliği durumuyla ilgili yıllık bir rapor hazırlamak, o yılki çalışmaları değerlendirmek, elde edilen tecrübeye göre ertesi yılın çalışma programında yer alacak hususları değerlendirerek belirlemek ve işverene teklifte bulunmak,

ğ) 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı talepleri ile ilgili acilen toplanarak karar vermek,

h) İşyerinde teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak."

"(2) Kurul üyeleri bu Yönetmelikle kendilerine verilen görevleri yapmalarından dolayı hakları kısıtlanamaz, kötü davranış ve muameleye maruz kalamazlar." Şeklinde kurulun görev ve yetkileri sayılmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği kurulunun bir takım uyması gereken yükümlülükleri de mevcuttur. Bunlar Yönetmeliğin 11.maddesinde sayılmıştır. Buna göre; Kurullar iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması amacıyla yapacakları önerilerde ve verecekleri kararlarda işyerinin durumunu ve işverenin olanaklarını göz önünde tutacaklardır. Bunun gibi, kurul üyeleri, görevleri nedeniyle işyerinin yapım ve üretim teknikleri, ticari sırlar ve ekonomik durumları hakkında öğrendiklerini gizli tutmak zorundadırlar.

Ayrıca, kurullar, iş müfettişlerine işyerinde yapacakları denetim ve incelemelerde kolaylık sağlamak ve yardımcı olmakla yükümlüdürler.

ca. Çalışma Usulleri

İlgili yönetmeliğin 9. Maddesinde iş sağlığı ve güvenliği kurulunun çalışma usulleri açıklanmıştır. Buna göre;

1. Kurullar en az ayda bir kere toplanır. Ancak kurul, işyerinin tehlike sınıfını dikkate alarak, tehlikeli işyerlerinde bu sürenin iki ay, az tehlikeli işyerlerinde ise üç ay olarak belirlenmesine karar verebilir.

2. Toplantının gündemi, yeri, günü ve saati toplantıdan en az 48 saat önce kurul üyelerine bildirilir. Gündem, sorunların ve projelerin önem sırasına göre belirlenir. Kurul üyeleri gündemde değişiklik isteyebilirler. Bu istek kurulca uygun görüldüğünde gündem buna göre değiştirilir.

3. Ağır iş kazası halleri veya özel bir tedbiri gerektiren önemli hallerde kurul üyelerinden herhangi biri kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Bu konudaki tekliflerin kurul başkanına veya sekreterine yapılması gerekir. Toplantı zamanı, konunun ivedilik ve önemine göre tespit olunur.

4. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından kendisinin sağlığını bozacak ve vücut bütünlüğünü tehlikeye sokacak yakın, acil ve hayati bir tehlike ile karşı karşıya kalan işçi, iş sağlığı ve güvenliği kuruluna başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasını talep edebilir. Kurul, aynı gün acilen toplanarak kararını verir, bu durumu tutanakla tespit eder ve karar işçiye yazılı olarak bildirilir.

5. Ölümlü, uzuv kayıplı veya ağır iş kazası halleri veya özel bir tedbiri gerektiren önemli hallerde kurul üyelerinden herhangi biri kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Bu konudaki tekliflerin kurul başkanına veya sekreterine yapılması gerekir. Toplantı zamanı, konunun ivedilik ve önemine göre tespit olunur.

6. Kurul toplantılarının günlük çalışma saatleri içinde yapılması asıldır. Kurulun toplantılarında geçecek süreler günlük çalışma süresinden sayılır.

7. Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile işveren veya işveren vekili başkanlığında toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Çekimser oy kullanılamaz. Oyların eşitliği halinde başkanın oyu kararı belirler. Çoğunluğun sağlanamadığı veya başka bir nedenle toplantının yapılmadığı hallerde durumu belirten bir tutanak düzenlenir.

8. Her toplantıda, görüşülen konularla ilgili alınan kararları içeren bir tutanak düzenlenir. Tutanak, toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanır. İmza altına alınan kararlar herhangi bir işleme gerek kalmaksızın işverene bildirilmiş sayılır. İmzalı tutanak ve kararlar sırasıyla özel dosyasında saklanır.

9. Toplantıda alınan kararlar gereği yapılmak üzere ilgililere duyurulur. Ayrıca çalışanlara duyurulması faydalı görülen konular işyerinde ilân edilir.

10. Her toplantıda, önceki toplantıya ilişkin kararlar ve bunlarla ilgili uygulamalar hakkında başkan veya kurulun sekreteri tarafından kurula gerekli bilgi verilir ve gündeme geçilir.

11. Kurulca işyerinde ilân edilen kararlar işverenleri ve çalışanları bağlar. İşverenler, iş sağlığı ve güvenliği kurullarında mevzuata uygun olarak verilen kararları uygulamakla da yükümlüdür.

IV. DEĞERLENDİRME

Görüleceği üzere İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimdir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 37. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 81. Maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gerekli düzenlemeler 2730 sayılı Yönetmelik ile 6331 sayılı Kanun kapsamı bünyesinde yapılmıştır.

Dolayısıyla, 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi çalışan ve bu kapsamda olan işçilerden devamlı olarak en az 50 işçinin çalıştığı işyerlerinde ilgili yönetmelik hükümleri uygulanacak ve işverenin bu konudaki yükümlülüklerinin sınırları çizilecektir. Bu işyerlerinde işçi sayısı belirlenirken, işçi niteliğine sahip kişilerin bulunması gerekmekte ve işçilerin işverenle yapmış olduğu iş sözleşmelerinin türünün de bir önemi bulunmamaktadır.

İşyeri sağlık ve güvenlik biriminin görev ve yetkileri, kimlerden oluşacağı, hangi işyerlerinde kurulacağı, yükümlülükleri, çalışma usul ve esasları 27320 sayılı İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde düzenlenmiştir.

İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, işyerlerindeki işçilerin çalışma koşullarını sağlıklı ve güvenli bir ortam içerisinde yürütebilmelerini sağlamak amacıyla, İşçilerin sağlık gözetimi, Çalışma ortamının gözetimi, Eğitim, danışmanlık ve bilgilendirme, İlkyardım ve acil müdahale, Kayıt ve istatistik tutma gibi görevleri yerine getirir.

İşyeri sağlığı ve güvenliği kurulunun oluşumu ise, 6331 sayılı Kanun'un 22. maddesinde; "*(1) Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere kurul oluşturur. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun kurul kararlarını uygular*." ifade edildiği şekilde düzenlenmiştir. Bir işyerinde en az 50 çalışanın bulunması ve 6 aydan fazla süren işlerin yapıldığı bir işyeri olması gerekmektedir. Artık sanayi işi yapan işverenlerin dışında, ticaret veya tarım işlerinden sayılan işleri yapan işverenler ya da kamu kesimi işverenleri de bu kurulları oluşturmak zorundadır.

İşyeri sağlığı ve güvenliği kurulunun görev ve yetkileri, çalışma usulü, yükümlülükleri ve hangi işyerlerinde kurulacağına ilişkin tüm esaslar 28532 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik hükümleri ile düzenlenmiştir.

İşyeri sağlığı ve güvenliği kurulları, bulunduğu yerdeki İşyerinin niteliğine uygun bir iş sağlığı ve güvenliği iç yönerge taslağı hazırlamak, o işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği konularına ilişkin çalışanlara yol göstermek, gerekli tedbirleri belirlemek ve işverenlere bildirimde bulunmak, rapor hazırlamak, o işyerindeki güvenlik tedbirlerini planlamak ve kontrol etmek, işyerinin niteliğine uygun olan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin iç yönerge taslağı hazırlamak gibi görevleri yerine getirir.

KAYNAKÇA

Fevzi Demir ve Serkan Odaman, “İşverenin İşyeri Sağlık Birimi Kurma Yükümlülüğü üzerine Düşünceler “

Prof. Dr.Sarper Süzek (2015) ,” İş Hukuku Kitabı”, Yenilenmiş 11. Baskı. Beta

Serdar Tahtakıran, “İşverenin İşyeri Sağlık Birimi Kurma ve İşyeri Hekimi Bulundurma Yükümlülüğü”, Doktora Tezi, Istanbul Üniversitesi (SBE).

Sinan Akduman,”İş Sağlığı ve Güvenliği” , özet ders notları. www.isuygulama.com.